KRAJOWA WYSTAWA FILATELISTYCZNA
„150 lat filatelistyki we Wrocławiu”
Wrocław 2026
Wrocław, 15-18 października 2026

KATALOG

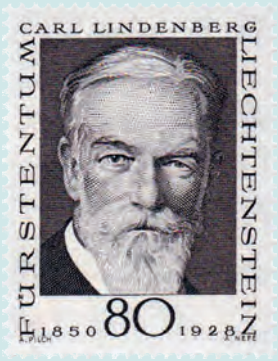

ORGANIZATOR WYSTAWY:
Zarząd Okręgu Wrocławskiego Polskiego Związku Filatelistów

WSPÓŁORGANIZATOR:
Görlitzer Briefmarken-Sammler-Verein e.V.

KOLEGIUM REDAKCYJNE:
Redaktor: Mieczysław KULA
Członkowie:
Artur MARSY, Rafał WINCEWICZ
Skład komputerowy: Mieczysław KULA

PATRONAT HONOROWY:

Wrocław
miasto spotkań
Patronat Honorowy Prezydenta Wrocławia

Na pierwszej stronie okładki zamieszczono znaczki od lewej:
Prywatna poczta Wrocławia 1893 - Michel nr 9
Liechtenstein 1969 - Michel nr 512
Polska 1970 - Michel nr 2001
Deutsches Reich 1931 - Michel nr 460
Polska 1954 - Michel nr 858

FUNDACJA WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG FÜR DEUTSCH-POLNISCHE ZUSAMMENARBEIT

Wydano z finansowym wsparciem Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Herausgegeben mit finanzieller Unterstützung der Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit

II wydanie – elektroniczne, poprawione

Wyłączną odpowiedzialność za zawartość niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy i nie może być ona utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej i Organizatora.

Autorzy artykułów ponoszą prawną i finansową odpowiedzialność za zamieszczone teksty i zdjęcia.

Druk: TOP DRUK – Łomża
Nakład: 300 egz.
ISBN 978-83-969691-4-9
Wrocław 2026

Drodzy Wystawcy i Goście
Krajowej Wystawy Filatelistycznej,

z radością witam Państwa we Wrocławiu na wystawie poświęconej 150-letniej historii filatelistyki w naszym mieście. Tegoroczny jubileusz jest piękną okazją do spotkania ludzi, których łączy pasja do znaczków, walorów pocztowych, historii i odkrywania opowieści zapisanych w niewielkich, często niezwykłych przedmiotach. Filatelistyka pozwala zachować ślady minionych czasów, a wrocławskie zbiory pokazują, jak wiele można odnaleźć w historii naszego miasta, regionu i jego mieszkańców. Cieszę się, że wystawa odbywa się w Centrum Historii Zajezdnia, miejscu szczególnie związanym z historią Wrocławia i idealnym do rozmów o przeszłości, którą można tu poznawać poprzez dokumenty, pamiątki i osobiste historie. Dziękuję organizatorom za przygotowanie wystawy, a wszystkim wystawcom za podzielenie się swoimi zbiorami i wiedzą.

Życzę Państwu wielu interesujących spotkań, nowych odkryć i satysfakcji z rozwijania tej wyjątkowej pasji, a wszystkim gościom wystawy pięknego czasu spędzonego we Wrocławiu.

Z serdecznymi pozdrowieniami

Jacek Sutryk
Prezydent Wrocławia

Szanowni Państwo,

Sto pięćdziesiąt lat temu we Wrocławiu rozpoczęło działalność Stowarzyszenie Śląskich Zbieraczy Znaczków, którego pierwszym przewodniczącym został Carl Lindenberg – współtwórca podstaw światowej filatelistyki. Zrzeszonych w nim kolekcjonerów łączyły ciekawość świata i potrzeba dzielenia się wiedzą. Do tych samych wartości odwołujemy się dziś, organizując Krajową Wystawę Filatelistyczną „150 lat filatelistyki we Wrocławiu".

O randze wrocławskiego środowiska świadczyła wystawa z 1913 roku, zorganizowana w nowo powstałym Pawilonie Czterech Kopuł. Gromadzony przez dziesięciolecia dorobek ucierpiał jednak podczas drugiej wojny światowej, która przyniosła miastu zniszczenie i utratę bezcennych zbiorów oraz archiwów. Po 1945 roku nowe, polskie środowisko kolekcjonerskie współtworzyli tu filateliści przybyli ze Lwowa i innych miast Kresów. Ich praca i zaangażowanie kolejnych pokoleń otworzyły następny rozdział tej historii, który zapisujemy do dziś. Jubileusz pozwala więc nie tylko przypomnieć poprzedników, lecz także spojrzeć na współczesne osiągnięcia. Tradycje Lindenberga mają bowiem godnych kontynuatorów – eksponaty wrocławskich filatelistów zdobywają złote medale na światowych wystawach.

Zapraszam Państwa do wspólnego świętowania naszego jubileuszu w Centrum Historii Zajezdnia we Wrocławiu, gdzie w dniach 15-18 października 2026 roku będzie można zobaczyć efekty pasji i kolekcjonerskich poszukiwań. Warto przyjrzeć się prezentowanym eksponatom z bliska, by w szczegółach znaczków, listów i stempli odnaleźć ślady dawnych wydarzeń i ludzkich losów. To okazja zarówno do pogłębienia własnych zainteresowań, jak i do odkrycia nieznanych dotąd historii.

Namiastkę tego, co czeka na zwiedzających, znajdą Państwo na kartach niniejszego katalogu. Nie zastąpi on bezpośredniego oglądania prezentowanych kolekcji ani rozmów z ich twórcami, niech więc będzie przede wszystkim zaproszeniem do odwiedzenia wystawy, a później pamiątką jubileuszu. Wierzę, że dla niejednego z Państwa ta wizyta stanie się również początkiem własnej filatelistycznej przygody.

Artur Marsy
Prezes Okręgu Wrocławskiego
Polskiego Związku Filatelistów

KRAJOWA WYSTAWA FILATELISTYCZNA
„150 lat filatelistyki we Wrocławiu”
Wrocław 2026

Wrocław 15-18 października 2026

MIEJSCE WYSTAWY I SYMPOZJUM

Centrum Historii Zajezdnia we Wrocławiu, ul. Grabiszyńska 184

PROGRAM WYSTAWY I WYDARZEŃ TOWARZYSZĄCYCH

WSTĘP WOLNY

15.10.2026 (czwartek)

10.00-17.00	godziny udostępnienia wystawy dla zwiedzających
12.00-13.00	uroczyste otwarcie wystawy
11.00-15.00	stoisko pocztowe

16.10.2026 (piątek)

10.00-18.00	godziny udostępnienia wystawy dla zwiedzających

17.10.2026 (sobota)

10.00-18.00	godziny udostępnienia wystawy dla zwiedzających
10.00-14.00	stoisko pocztowe
10.00-14.00	nauka pracy z katalogiem filatelistycznym dla początkujących
10.00-18.00	wystawa skrzynek i sprzętów pocztowych i telekomunikacyjnych, pokaz automatów pocztowych
10.00-13.00	Ogólnopolski Zlot Postcrosserów
13.00	wyjazd poczty autobusowej zabytkowym autobusem Jelcz „Ogórek”
14.00-16.00	„Kolekcjonerski Pierwszy Krok” - blok prezentacji dla początkujących kolekcjonerów: 14.00 - Maciej Grzeszczuk: Od czego zacząć przygodę z filatelistyką? Co i jak można zbierać? 14.40 - Witold Mikołajczyk: Nie pierwszy wybór w kolekcjonowaniu pocztówek ilustrowanych 15.20 - Artur Marsy: Klasa OPEN - twój bilet do wolności (w filatelistyce)
14.00-14.30	przejazd zabytkowym autobusem Jelcz „Ogórek”, szczegóły na stoisku organizatora
15.00-15.30	przejazd zabytkowym autobusem Jelcz „Ogórek”, szczegóły na stoisku organizatora
17.00	wyniki plebiscytu publiczności na najlepszy eksponat wystawy i losowanie nagród

18.10.2026 (niedziela)

7.00-10.00	spotkanie wymienne (Plac Solidarności 1/3/5, sala 403, IV p. – dostępna winda)
10.00-15.00	godziny udostępnienia wystawy dla zwiedzających
10.00-11.00	spotkanie wystawców z sędziami
10.00-15.00	wystawa skrzynek i sprzętów pocztowych i telekomunikacyjnych, pokaz automatów pocztowych
11.00-13.00	Sympozjum Pocztowo-Filatelistyczne - blok prezentacji historyczno-pocztowych
14.00-15.00	Palmares: ogłoszenie wyników, wręczenie nagród i uroczyste zamknięcie wystawy

PROGRAM SYMPOZJUM HISTORYCZNO-POCZTOWEGO
18.10.2026

11.00 - Janusz Manterys: Parytet walut w historii poczty.
11.30 - Witold Mikołajczyk: Peregrynacje Adama Mühla w Wielkim Księstwie Poznańskim
12.00 - Jerzy Lehmann: Wiejska poczta samochodowa (Kraftpost) na Śląsku 1928-1945
12.30 - Artur Marsy: Wrocławskie tramwaje pocztowe – historia, rozwój, tabor

PZF

FUNDACJA WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG FÜR DEUTSCH-POLNISCHE ZUSAMMENARBEIT

Wrocław miasto spotkań
Patronat Honorowy Prezydenta Wrocławia

10 LAT centrum historii zajezdnia

KRAJOWA WYSTAWA FILATELISTYCZNA „150 lat filatelistyki we Wrocławiu” WROCŁAW 2026

PATRONAT HONOROWY

JACEK SUTRYK
Prezydent Wrocławia

KOMITET HONOROWY WYSTAWY

Przewodniczący:

GRZEGORZ ROMAN
Wiceprezydent Wrocławia

Członkowie:

AGNIESZKA MIZA
I Wicewojewoda Dolnośląska

TORSTEN GÖHLER
Zastępca Konsula Generalnego Republiki Federalnej Niemiec

prof. dr hab. CZESŁAW ZAJĄC
Rektor Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

MAGDALENA GAJ
Prezes Zarządu Poczty Polskiej S.A .

AGNIESZKA DZIEDZIC
Dyrektor Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu

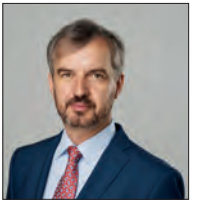

dr ANDRZEJ JERIE
Dyrektor Centrum Historii Zajezdnia

KRAJOWA WYSTAWA FILATELISTYCZNA
„150 lat filatelistyki we Wrocławiu”
WROCŁAW 2026

KOMITET ORGANIZACYJNY WYSTAWY

ARTUR MARSY
przewodniczący

KRZYSZTOF ŚRAMA
wiceprzewodniczący

ADAM MARAJ
wiceprzewodniczący

RAFAŁ WINCEWICZ
skarbnik

ANTONI BUCZEK
komisarz

WOLFGANG KÖHN
komisarz

MACIEJ GRZESZCZUK
zastępca komisarza

STANISŁAW GLINA
członek

HENRYK JEZIORSKI
członek

ANTONI KRECHOWIEC
członek

MIECZYSŁAW KULA
członek

ANDRZEJ NIECHWIEJ
członek

JOANNA RUPNICKA
członkini

BOGUSŁAW SMOCZEK
członek

ANDRZEJ STASZAK
członek

Zespół Techniczno-Organizacyjny

RYSZARD
BARSKI

ANTONI
BIL

JÓZEF
BLICHARSKI

JAN
CIĘTAK

KRZYSZTOF
DORACZYŃSKI

DMYTRO
DROBICH

JERZY
DUDEK

MAREK
JAMA

CZESŁAW
KACZMARSKI

LESŁAW
KARNAŚ

TADEUSZ
KUDŁA

TADEUSZ
LEWANDOWSKI

MIROSŁAW
ŁUKACZYN

MIKODA
TADEUSZ

JAN
ORACZYŃSKI

GRZEGORZ
SIERPOWICZ

PIOTR
PROCIAK

JANUSZ
SKOWROŃSKI

EUGENIUSZ
SZTANDERA

ANDRZEJ
SZYMAŃSKI

JERZY TOBIASZ

SŁAWOMIR TROJANOWSKI

KRAJOWA WYSTAWA FILATELISTYCZNA „150 lat filatelistyki we Wrocławiu" WROCŁAW 2026

SĄD KONKURSOWY WYSTAWY

Przewodniczący:

JERZY LEHMANN
O/Opolski PZF

Członkowie:

HENRYK DEMBSKI
O/Śląsko-Dąbrowski PZF

ANDRZEJ JARZYNKOWSKI
O/Warszawski PZF

JERZY MUSIAŁ
O/Koszaliński PZF

Aspiranci:

TADEUSZ WINCEWICZ
O/Wrocławski PZF

WOJCIECH CHWASTOWSKI
O/Tarnowski PZF

WITOLD MIKOŁAJCZYK
O/Śląsko-Dąbrowski PZF

REGULAMIN
KRAJOWEJ WYSTAWY FILATELISTYCZNEJ
z udziałem wystawców międzynarodowych
„150 lat filatelistyki we Wrocławiu"
Wrocław, 15-18 października 2026 r.

1. Nazwa i cel Wystawy.

Krajowa Wystawa Filatelistyczna „150 LAT FILATELISTYKI WE WROCŁAWIU" ma na celu przybliżenie mieszkańcom Wrocławia wydarzeń związanych z rozwojem poczty i filatelistyki na ich terenach oraz promocję filatelistyki jako interesującego hobby. Wydarzenie ma na celu również umocnienie współpracy i kontaktów partnerskich między kolekcjonerami z Polski i Niemiec. Na wystawie prezentowany będzie dorobek kolekcjonerski wystawców polskich i zagranicznych, ze szczególnym uwzględnieniem tematyki historii poczty i tematyki wrocławskiej.

2. Organizator Wystawy.

Organizatorem Krajowej Wystawy Filatelistycznej „150 LAT FILATELISTYKI WE WROCŁAWIU" jest Zarząd Okręgu Wrocławskiego Polskiego Związku Filatelistów. Partnerami i współorganizatorami Wystawy są:

- Centrum Historii Zajezdnia
- Poczta Polska S.A .
- Zarząd Główny PZF
- Görlitzer Briefmarken-Sammler-Verein e.V.

3. Miejsce i czas trwania Wystawy.

Od 15.10 do18.10.2026 r. w salach wystawowych muzeum Centrum Historii Zajezdnia, ul. Grabiszyńska 184 we Wrocławiu.

4. Organizacja Wystawy.

Krajowa Wystawa Filatelistyczna „150 LAT FILATELISTYKI WE WROCŁAWIU" organizowana jest na podstawie Uchwały Prezydium Zarządu Okręgu Wrocławskiego PZF z dnia 01.06.2026 roku, na mocy której powołano Komitet Organizacyjny pod przewodnictwem kol. Artura Marsy. Wystawa jest wystawą konkursową II stopnia i organizowana jest w klasach konkursowych zgodnych z regulaminami GREX-PZF i GREV-PZF oraz odpowiednimi regulaminami specjalnymi SREV. Decydujące znaczenie będzie miał niniejszy Regulamin, który respektuje regulaminy i zasady wystawiennictwa obowiązujące w Polskim Związku Filatelistów.

5. Klasyfikacja eksponatów konkursowych i klasy wystawowe.

Konkursowe eksponaty wystawowe powinny być jednoznacznie sklasyfikowane przez zgłaszających je Wystawców. Komitet Organizacyjny rezerwuje sobie prawo zmiany klasyfikacji oraz nieprzyjęcia zgłaszanego eksponatu bez podania przyczyny, zwłaszcza w przypadku zgłoszenia się liczby wystawców przekraczającej możliwości wystawiennicze Komitetu Organizacyjnego. Nie przewiduje się przyjmowania eksponatów do magazynu - bez ich ekspozycji.

Klasy wystawowe:

- Klasy niekonkursowe:
  - A .1 Klasa honorowa – eksponaty zaproszone o dużym znaczeniu w polskiej i niemieckiej filatelistyce, nie podlegające ocenie Jury,
  - A .2 Klasa oficjalna – eksponaty emitentów znaczków pocztowych oraz muzeów poczty,
  - A .3 Klasa sędziowska - eksponaty członków Sądu Konkursowego i ich rodzin,
  - A .4 Klasa eksponatów zaproszonych - eksponaty spójne z tematyką Wystawy z różnych dziedzin kolekcjonerstwa.
- Klasy konkursowe:
  - B.1. Klasa filatelistyki tradycyjnej TR,
  - B.2. Klasa historii poczty HP,
  - B.3. Klasa całostek pocztowych CP,
  - B.4. Klasa aerofilatelistyki AE,
  - B.6. Klasa filatelistyki tematycznej TEM,
  - B.8. Klasa filatelistyki młodzieżowej MŁ:
    - Grupa A - do 15 lat,
    - Grupa B - 16-18 lat i eksponaty zespołowe,
    - Grupa C - 19-21 lat,
  - B.9. Klasa literatury filatelistycznej LIT,
  - B.11. Klasa eksponatów jednoekranowych JE,
  - B.12. Klasa filatelistyki otwartej KO,
  - B.13. Klasa ilustrowanych pocztówek IP.

6. Warunki udziału w Wystawie i zgłoszenia.

6.1 Warunki kwalifikacyjne do klas konkursowych.

Warunkiem udziału w klasach konkursowych B.1 - B.5 oraz B.8 – B.10 jest wcześniejsze uzyskanie minimum 60 pkt., w klasie młodzieżowej B.6 - 55 pkt.

Dla eksponatów debiutujących wymagane jest uzyskanie atestu, uprawniającego do wystawienia eksponatu na wystawie II stopnia. W klasach konkursowych wystawcy otrzymają następującą liczbę 16-kartowych ekranów wystawowych formatu A4 (210 x 297 mm):

- Klasy B.1-B.5 - 5 ekranów,
- Klasa B.6 - od 1 do 5 ekranów, w zależności od grupy wiekowej,
- Klasa B.7 - 1 ekran,
- Klasy B.8-B.10 - 5 ekranów.

W klasie literatury filatelistycznej B.7 ocenie Jury podlegać będą podręczniki i prace badawcze, jeżeli zostały opublikowane po 1 stycznia 2021 r., pozostałe wydawnictwa – po 1 stycznia 2022 r. W przypadku czasopism powinien być wystawiany ostatni kompletny rocznik. Media cyfrowe (strony internetowe, oprogramowanie) mogą być dostarczone w formie elektronicznej lub linku do strony.

6.2 Za przyjęte i wystawione eksponaty nie pobiera się opłat.

Po włożeniu eksponatu w ramy nie będzie możliwa żadna ingerencja właściciela w eksponacie ani jego wcześniejsze wycofanie z Wystawy.

6.3 Wymagania dotyczące kart wystawowych i atestów.

Ekran wystawowy mieści 16 kart wystawowych formatu A4, montowanych w 4 rzędach. Możliwe jest stosowanie innych wymiarów kart dostosowanych do umieszczenia w ekranach w 4 rzędach.

Karty muszą być ponumerowane, włożone do przeźroczystych koszulek ochronnych oraz zawierać na odwrocie imię i nazwisko wystawcy. Kopie atestów walorów należy umieścić z tyłu karty wystawowej, a odpowiednie oznaczenie winno być umieszczone obok waloru atestowanego.

6.4 Zgłaszanie i potwierdzenie udziału.

Udział w Wystawie możliwy jest po akceptacji przez Komitet Organizacyjny zgłoszeń nadesłanych przez Wystawców.

Formularze zgłoszeń z dołączoną kopią karty tytułowej, karty z planem oraz krótkim opisem eksponatu (synopsis) muszą być przesłane na adres Komisarza Wystawy najpóźniej do **10 września 2026 r**. Do **23 września 2026 r**. Komitet Organizacyjny poinformuje wszystkich zgłaszających o przyjęciu lub nieprzyjęciu eksponatu na Wystawę.

Komisarzem Wystawy jest kol. **Antoni Buczek** - adres do kontaktu:

Mail:**antoni.buczek@interia.pl**, tel. +48 501 780 861.

Zastępcą Komisarza Wystawy jest kol. **Maciej Grzeszczuk** - adres do kontaktu:

Mail:**grzeszczuk.fizjoterapia@gmail.com,** tel. +48 692 676 177.

7. Wyróżnienia przyznawane przez Sąd Konkursowy.

Zgodnie z regulaminami PZF Sąd Konkursowy Wystawy może przyznać następujące nagrody i wyróżnienia:

- **Wielką Nagrodę Wystawy – Grand Prix** – za najlepszy eksponat we wszystkich klasach konkursowych,
- **Nagrody Specjalne** – dla najlepszych eksponatów wystawianych w poszczególnych klasach wystawowych za wyjątkiem klasy, w której została przyznana Wielka Nagroda Wystawy - Grand Prix oraz w przypadku uczestnictwa w danej klasie mniej niż 4 eksponatów,
- **Gratulacje Sądu Konkursowego** oraz medale: **duże złote**, **złote**, **duże pozłacane**, **pozłacane**, **duże srebrne**, **srebrne**, **posrebrzane** i **brązowe**.

Eksponaty niewyróżnione przez Sąd Konkursowy medalem otrzymują od Komitetu Organizacyjnego Wystawy zaświadczenie uczestnictwa.

W klasie młodzieżowej (MŁ) najwyższym medalem jest **duży pozłacany**.

8. Rozmowy wystawców z członkami Sądu Konkursowego.

Spotkania wystawców z członkami Sądu Konkursowego odbędą się **18 października 2026 r.** w godz. **10:00 do 12:00**. Rozmowa wystawcy z właściwym jurorem, maks. 15 minut, będzie uwarunkowana wpisaniem się na listę rozmówców w określonym terminie - chęć udziału w spotkaniu należy zaznaczyć w zgłoszeniu.

9. Dostarczanie, montaż i demontaż Wystawy oraz zwrot eksponatów.

9.1 Termin i warunki dostarczania eksponatów.

Wszystkie przyjęte eksponaty (poza klasą literatury filatelistycznej) przesyłane pocztą kurierską (preferowana forma) muszą być dostarczone do magazynu Komitetu Organizacyjnego (adres będzie podany wystawcom, których eksponaty będą przyjęte na Wystawę) najpóźniej do **12 października 2026 r.**

Eksponaty dostarczane osobiście przez Wystawców bądź przez osoby upoważnione muszą być dostarczone do Komitetu Organizacyjnego w miejscu Wystawy najpóźniej do **14 października 2026 r.** do godziny **12:00.**

W przypadku literatury filatelistycznej eksponaty muszą być dostarczone do magazynu Komitetu Organizacyjnego do **30 września 2026 r.**

Wszelkie koszty związane z dostarczeniem oraz odesłaniem eksponatów na Wystawę pokrywa Wystawca.

9.2 Bezpieczeństwo i odpowiedzialność.

Komitet Organizacyjny Wystawy podejmie wszelkie uzasadnione i konieczne kroki dla zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony eksponatów w czasie Wystawy. Wystawcom zaleca się indywidualne ubezpieczenie eksponatów.

Organizatorzy Wystawy, żaden z członków Komitetu Organizacyjnego, ani wolontariusze Komitetu Organizacyjnego Wystawy, nie mogą przyjąć żadnej odpowiedzialności za utratę lub uszkodzenie jakiegokolwiek eksponatu, chyba że zostanie udowodnione szczególne zaniedbanie lub umyślne zniszczenie przez wskazaną osobę. Wszelkie ewentualne sprawy sporne będą rozpatrywane w oparciu o przepisy prawne obowiązujące w Polsce i sądy właściwe dla lokalizacji Wystawy.

9.3 Montaż i demontaż Wystawy.

Montaż i demontaż eksponatów zostanie przeprowadzony wyłącznie przez zespoły techniczne Komitetu Organizacyjnego, na życzenie w obecności odpowiedniego Komisarza Wystawy, Wystawcy lub upoważnionej osoby. Zabrania się samodzielnego montowania oraz w szczególności demontowania eksponatów bez uzgodnienia z Komitetem Organizacyjnym.

9.4 Zwrot eksponatów.

Wydawanie eksponatów na miejscu Wystawy dla Wystawców (lub osób przez nich upoważnionych) nastąpi bezpośrednio po jej zamknięciu **18 października 2026 r.** wg kolejności ustalonej przez Komitet Organizacyjny.

Odsyłka eksponatów nieodebranych w dniu zamknięcia Wystawy nastąpi nie później niż w ciągu **7 dni** od zakończenia Wystawy. Odsyłka nastąpi pocztą kurierską z ubezpieczeniem w wysokości, jaką zadeklarował Wystawca dostarczając przesyłkę drogą pocztową/kurierską do Komitetu Organizacyjnego lub podając ją w zgłoszeniu. Koszty przesyłki kurierskiej za pobraniem pokrywa Wystawca.

Eksponaty wystawiane w klasie literatury filatelistycznej nie podlegają zwrotowi. Po zakończeniu Wystawy zostaną przekazane do biblioteki filatelistycznej Okręgu Wrocławskiego PZF.

10. Zmiany regulaminu.

Komitet Organizacyjny Wystawy zastrzega sobie prawo – w porozumieniu z Prezydium ZG PZF - zmiany lub uzupełnienia regulaminu wystawy, o ile będzie to konieczne.

W sprawach nieuregulowanych niniejszym Regulaminem decyduje Komitet Organizacyjny Wystawy. Decyzje Komitetu Organizacyjnego nie mogą dotyczyć decyzji Sądu Konkursowego Wystawy, które są ostateczne.

Wystawca, podpisując formularz zgłoszenia na Wystawę, akceptuje w pełni niniejszy Regulamin.

11. Ogłoszenie o Wystawie.

Informacja o Wystawie i naborze eksponatów zostanie ogłoszona w następującej formie:

- informacje przekazane poprzez Zarządy Okręgów PZF oraz Partnerów Wystawy,
- ogłoszenie w miesięczniku PZF „Filatelista",
- ogłoszenie na stronach internetowych PZ: https://zgpzf.pl/aktualnosci,
- innymi środkami komunikacji bezpośredniej.

12. Kontakt.

Korespondencję drogą pocztową do KOW należy adresować na adres:

Komitet Organizacyjny Wystawy „150 lat filatelistyki we Wrocławiu", ul. Sztabowa 85/1, 53-313 Wrocław.

Wszelkie zapytania do Komisarza Wystawy – kol. Antoniego Buczka należy kierować wyłącznie pocztą elektroniczną na adres: **antoni.buczek@interia.pl** (w korespondencji prosimy koniecznie podawać także zwrotny telefon kontaktowy).

13. Wystawa zostanie dofinansowana z Funduszu Wystawienniczego PZF.

14. Niniejszy regulamin został zatwierdzony przez Prezydium Zarządu Głównego PZF uchwałą nr 10/XXIII/PR/ZG/2026 Prezydium Zarządu Głównego Polskiego Związku Filatelistów z dnia 17.06.2026.

KRAJOWA WYSTAWA FILATELISTYCZNA
z udziałem wystawców międzynarodowych
„150 lat filatelistyki we Wrocławiu”
SPIS WYSTAWCÓW I EKSPONATÓW

KLASY NIEKONKURSOWE

A .1. Klasa honorowa

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
1	Drzał Michalina	Wrocławski	Miasta polskie i ich heraldyka
2	Grzeszczuk Maciej	Wrocławski	Rehabilitacja – droga do odzyskania sprawności
3	Marsy Artur	Wrocławski	Koleje z węzła wrocławskiego – przewóz pasażerów, towarów i poczty

A .3. Klasa sędziowska

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
20	Chwastowski Wojciech, Wawrzynkowski Marian	Koszaliński	Korespondencja żołnierzy polskich internowanych w latach 1939–1945
21	Mikołajczyk Witold	Śląsko-Dąbrowski	Gmina Bojanowo. Pocztówkowe sentymentalia

A .4. Klasa eksponatów zaproszonych

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
30	Lempa Heinrich	Niemcy	Filatelistyka we Wrocławiu 1913-1945
31	Schulz Stefan	Niemcy	„Katolicki zjazd we Wrocławiu 1909 i 1926” oraz wybór przesyłek urzedowych i pieczęci kościoła katolickiego we Wrocławiu od okresu przedfilatelistycznego do 1945 roku

KLASY KONKURSOWE

B.1. Klasa filatelistyki tradycyjnej (TR)

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
150	Bator Janusz	Rzeszowski	Polska 1918–1939
151	Lewandowski Antoni	Śląsko-Dąbrowski	Chińska Republika Ludowa 1949–1968

B.2. Klasa historii poczty (HP)

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
200	Buczek Antoni	Wrocławski	Czerwony Krzyż w Wojnach Światowych
201	Krechowiec Antoni	Wrocławski	Historia poczty w Głogowie 1817-1845
202	Kubica Edward	Często-chowski	Niemieckie obozy dla jeńców wojennych 1939-1945
203	Manterys Janusz	Beskidzki	Dokumentacja pocztowa w Bielsku
204	Witek Krzysztof	Warszawski	Niemieckie obozy koncentracyjne Korespondencja jako jedyna możliwość kontaktu
205	Zienkiewicz Ryszard	Pomorski	Historia poczt Gdyni do 1939 roku

B.3. Klasa całostek pocztowych (CP)

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
300	Kula Mieczysław	Wrocławski	Całostki i formularze pocztowe Galicji dla ludności polskojęzycznej

B.6. Klasa filatelistyki tematycznej (TEM)

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
400	Kazieczko Marian	Małopolski	Ropa naftowa - płynne złoto współczesnego świata
401	Marsy Irena	Wrocławski	Według Starego i Nowego Testamentu
402	Sacha Zdzisław	Wrocławski	Serca stacji
403	Wawrzynkowski Marian	Koszaliński	Polskie losy 1939–1945

B.8. Klasa filatelistyki młodzieżowej (MŁ)

Grupa A – do 15 lat

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
500	Rekieć Julia	Wrocławski	Koń w życiu człowieka
501	Welzer Jakub	Wrocławski	Zobacz, co potrafię

Grupa B – 15-18 lat i eksponaty zespołowe

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
540	Marsy Maria	Wrocławski	Piękno i tajemnice Dolnego Śląska
541	MKF Nr 6 Oława	Wrocławski	Dyscypliny sportowe
542	MKF Nr 8 Oława	Wrocławski	Czym podróżować
543	MKF Nr 41 Oława	Wrocławski	Wyścig Pokoju
544	Rybak Wiktoria	Wrocławski	To właśnie Dolny Śląsk

B.9. Klasa literatury filatelistycznej (LIT)

B.9.1. Katalogi

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
600	Bukczyński Maciej	Kaliski	Okolicznościowe nalepki polecenia 2012–2024
601	FISCHER sp. z o.o.		Katalog polskich znaków pocztowych (i z Polską związanych) 2026 tom I
602	FISCHER sp. z o.o.		Katalog polskich znaków pocztowych (i z Polską związanych) 2024 tom II
603	Kolegium Redakcyjne Katalogu Międzynarodowej Wystawy Filatelistycznej „Zgorzelec ‘25”	Wrocławski	Międzynarodowa Wystawa Filatelistyczna „Zgorzelec ‘25” „Szlak, który połączył. 300 lat słupa pocztowego w Europa Mieście Zgorzelec-Görlitz” Zgorzelec, 4-6 lipca 2025 KATALOG

B.9.2. Media cyfrowe

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
604	Internetowe Koło Filatelistów	Pomorski	www.i -kf.pl

605	Jedziniak Marek, Pelczar Piotr	Śląsko-Dąbrowski	Filatel.pl. Miesięcznik Elektroniczny
606	www.arge-ost.de	Niemcy	www.arge-ost.de

B.9.3. Monografie

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
607	Bator Janusz	Rzeszowski	Twierdza Przemyśl 1914–15. Poczta lotnicza i balonowa – katalog i poradnik
608	Chmiel Irenäus, Rainer Wolff	Niemcy	Berleburg – Die Postgeschichte von den Anfängen bis 1946 als Beitrag zur Stadtgeschichte
609	Drobny Josef	Niemcy	350 Jahre Post in Ratibor
610	Dubaj Ewa, Kubica Edward	Często-chowski	CZĘSTOCHOWA NA POCZTOWEJ MAPIE W XIX WIEKU w zasobach Archiwum Państwowego w Częstochowie i częstochowskich filatelistów. Katalog wystawy niekonkursowej
611	Gibek Jerzy	Wrocławski	45 lat minęło / Historia działalności Okręgu Wałbrzyskiego Polskiego Związku Filatelistów
612	Hettasch Rainer, Pervyshova Natalia	Niemcy	Postsendungen aus Bayern nach Russland in deutscher und russischer Sprache
613	Kubczyk Jacek	Często-chowski	OFLAG VII A Murnau Korespondencja polskich jeńców 1939-1945 r.
614	Kubczyk Jacek	Często-chowski	Paczki dla jeńców w niemieckich obozach w I wojnie światowej
615	Kubica Edward	Często-chowski	Niemieckie obozy dla jeńców wojennych 1939-1945. Od sojusznika do niewolnika Sowieci i Włosi w niemieckiej niewoli
616	Machowska Anna, Woźny Lech	Wielkopolski	W świecie znaczków. Polski Związek Filatelistów Koło Miejskie w Lesznie 1952-2024
617	Michael v. Meyeren und Klaus Weber	Niemcy	Grüße vom Fichtelberg. Postgeschichtliches zum Kurort Oberwiesenthal und seinem Hausberg
618	Olchowik Johann	Śląsko-Dąbrowski	180 lat kolei i poczty w górnośląskiej miejscowości Ruda w dokumentacji Historyczno-pocztowej
619	Zarząd Okręgu Wrocławskiego PZF	Wrocławski	70 lat dla Wrocławia i Dolnego Śląska. Historia działalności Okręgu Wrocławskiego Polskiego Związku Filatelistów
620	Zimmermann Dietmar	Niemcy	Philatelistische Chronik Neuhardenberg 1991-2026

B.9.4. Periodyki

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
621	Arbeitsgemeinschaft Deutsche Ostgebiete	Niemcy	Rundschreiben der Arbeitsgemeinschaft Deutsche Ostgebiete e.V.
622	Bartkowiak Henryk, OKZ „Znaki Polecenia”	Kaliski	„Świat Erek” – miesięcznik

623	Detlef Enke	Niemcy	Die Sommerstempel der polnischen Post im Ostseeraum Letnie stemple Poczty Polskiej w regionie Morza Bałtyckiego
624	Gawlicki Tadeusz	Wrocławski	Wernisaż filatelistyczny. 75 lat Polskiego Związku Filatelistów w Świebodzicach – informator
625	Kolegium Redakcyjne Informatora	Wrocławski	Informator filatelistyczny Zarządu Okręgu Wrocławskiego PZF nr 23
626	Okręg PZF w Kaliszu	Kaliski	Filatelista Kaliski
627	Okręg PZF w Koszalinie, Galant Tadeusz - red. naczelny	Koszaliński	Informator Kwartalnik Koszalińskiego Okręgu Polskiego Związku Filatelistów.

B.11. Klasa eksponatów jednoekranowych (JE)

B.11.1. Filatelistyka tradycyjna (TR)

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
700	Kupniewski Marek	Warszawski	Wolne Miasto Gdańsk. Wydanie z okazji tygodnia walki z gruźlicą

B.11.2. Historia poczty (HP)

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
720	Bator Janusz	Rzeszowski	Torn City Przemyśl – postal history in the period September 1, 1939 – June 22, 1941
721	Buczek Antoni	Wrocławski	Korespondencja do jeńców włoskich w Austrii z 1918 r.
722	Bukczyński Maciej	Kaliski	Ostrzeszów. Schildberg 1807–1819
723	Gąsłowski Tomasz	Kaliski	Poczta w Jarocinie w okresie pruskim
724	Kostecki Maciej	Pomorski	Korespondencja Wojska Polskiego we Francji 1939-1940
725	Köhn Wolfgang	Niemcy	Zniszczenie żydowskiej działalności gospodarczej we Wrocławiu w okresie nazizmu
726	Lewandowski Antoni	Śląsko-Dąbrowski	Poczta na terenie obecnych granic miasta Chorzowa do 1920 roku
727	Neumann Joachim	Niemcy	Postgeschichte 1945. Görlitz Stadtpostmarken
728	Witek Krzysztof	Warszawski	Zbrodnia Katyńska

B.12. Klasa filatelistyki otwartej (KO)

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
800	Ciętak Jan	Wrocławski	Straż pożarna. Rozwój technik i sposobów walki
801	Jeziorski Henryk	Wrocławski	Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy – Fundacja bez granic
802	Kowalczyk Edward	Śląsko-Dąbrowski	Górny Śląsk w czasach walki o kształt granicy polsko-niemieckiej

803	Kowalczyk Edward	Śląsko-Dąbrowski	Zarys historii Polski i Polaków w latach 1939–1945

B.13. Klasa ilustrowanych pocztówek (IP)

Nr	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
850	Dziurzyński Paweł	Wrocławski	Kraina Karkonosza obrazami pisana do 1939 r.

Dziękujemy wszystkim wystawcom za nadesłanie swoich eksponatów na naszą wystawę i podzielenie się owocem swojej pracy i pasji. Życzymy wszystkim wysokich ocen sądziowskich i mamy nadzieję, że zwiedzajacy znajdą inspirację również dla siebie.

Niestety ograniczenia wystawy i regulaminowe nie pozwoliły nam zaprezentować wszystkich prac. Wierzymy, że nie przyjęte eksponaty znajdą swoje miejsce i odbiorców, być może już przy naszym kolejnym wydarzeniu. A oto one:

Klasa	Nazwisko, imię	Okręg/Kraj	Tytuł eksponatu
HP	Ryszard Zienkiewicz	Pomorski	Sopot. Historia poczty do 1945 roku
HP	Rainer Hettasch	Niemcy	Bawaria – przesyłki pocztowe z lat 1850–1921 do różnych krajów europejskich
TEM	Jacek Drożdżak	Małopolski	Zapraszam w polskie Tatry
TEM	Ryszard Kopacz	Wielkopolski	Nasze ręce w opowieści o narodzinach dojrzałości i przemijaniu
TEM	Jan Nowakowski	Warmińsko-Mazurski	Od pnia drzewa do windjammera – pod żaglami przez stulecia
TEM	Jan Nowakowski	Warmińsko-Mazurski	Ognie życia – palą się dla tych, co na morzu
TEM	Marian Kazieczko	Małopolski	Jan Matejko- jego życie i twórczość
TEM	Tadeusz Hliniak	Małopolski	Sięgamy po skarby ziemi
MŁ-B	MKF Nr 6 Oława	Wrocławski	Spacerkiem po ulicach Oławy
JE - KO	Maciej Bukczyński	Kaliski	Święty Roch
JE - IP	Maciej Bukczyński	Kaliski	Święty Roch, jakiego nie znamy
KO	Edward Kowalczyk	Śląsko-Dąbrowski	Polska niepodległa powróciła na mapę Europy

PODZIĘKOWANIA

Organizacja Krajowej Wystawy Filatelistycznej **„150 lat filatelistyki we Wrocławiu”** oraz towarzyszących jej wydarzeń nie byłaby możliwa bez życzliwości, zaangażowania i wsparcia naszych przyjaciół i darczyńców.

Składamy serdeczne podziękowania **Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej** za dofinansowanie wystawy i sympozjum, a także **Zarządowi Głównemu Polskiego Związku Filatelistów** za wsparcie finansowe organizacji wystawy.

Dziękujemy **Centrum Historii Zajezdnia we Wrocławiu** za bezpłatne udostępnienie przestrzeni wystawowej i pomieszczeń na potrzeby wystawy i sympozjum oraz **Poczcie Polskiej S.A .** za pomoc w realizacji wydarzenia.

Szczególne wyrazy wdzięczności kierujemy również do firmy **filatelistycznej Wydawnictwa Filatelistycznego Fischer i Znaczkowapasja – Stanisław Glina** za przekazane katalogi i walory filatelistyczne, wykorzystane na potrzeby wystawy. Dziękujemy również właścicielom **Chopper Bar & Grill we Wrocławiu** za pomoc organizacyjną.

Dzięki Państwa wsparciu możemy wspólnie świętować 150 lat filatelistyki we Wrocławiu, przypominając historię poczty, rozwój kolekcjonerstwa oraz ludzi, którzy przez pokolenia tworzyli wrocławskie środowisko filatelistyczne.

Dziękujemy za zaufanie, życzliwość i współtworzenie tego wyjątkowego wydarzenia.

FUNDACJA WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG FÜR DEUTSCH-POLNISCHE ZUSAMMENARBEIT

10 LAT centrum historii zajezdnia

FISCHER
Wszystko dla kolekcjonerów

OŚRODEK KULTURY I SZTUKI WE WROCŁAWIU
INSTYTUCJA KULTURY SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

chopper

DOLNY ŚLĄSK

Hala Stulecia

MPK WROCŁAW

ZWIĄZEK PRACODAWCÓW POLSKA MIEDŹ

150 LAT ZORGANIZOWANEJ FILATELISTYKI WE WROCŁAWIU (1876-2026)

W roku 2026 społeczność filatelistów obchodzi niezwykły jubileusz – 150. rocznicę narodzin zorganizowanego ruchu filatelistycznego we Wrocławiu. To właśnie w naszym mieście, u boku innych ośrodków filatelistycznych w ówczesnych Niemczech, takich jak Berlin, Hamburg czy Drezno, zrodziła się nowoczesna, oparta na badaniach naukowych filatelistyka. Przejście od zwykłego zbierania znaczków, zwanego w latach 60. i 70. XIX wieku drwiąco „znaczkomanią", do systematycznego badania metod druku, typów papieru, znaków wodnych oraz studiowania archiwów urzędowych i pocztowych, dokonało się w dużej mierze dzięki działalności wrocławskich pionierów filatelistyki.

Narodziny ruchu i pionierskie lata

Zainteresowanie filatelistyką w naszym mieście zauważyć można co najmniej od lat 60. XIX wieku. W 1863 roku we Wrocławiu ukazał się katalog Leopolda Priebatscha, pod tytułem *„Franko-Marken. Uebersicht aller bekannten von 1840-1863 ausgegebenen Frankomarken mit Verkaufspreisen*". Publikacja, sfinansowana ze środków własnych autora, zawierała zestawienie wszystkich znanych wówczas wyemitowanych na świecie znaczków pocztowych wraz z przypisanymi im cenami sprzedaży. Dzieło to zalicza się do najwcześniejszych cenników i katalogów handlowych w historii niemieckojęzycznej filatelistyki. Wiadomo także, że w 1863 roku Oskar Jann przy ul. Schmiedebrücke 24 (obecnie ul. Kuźnicza, kamienica nie zachowała się do naszych czasów) prowadził najstarszą odnotowaną w źródłach działalność handlową znaczkami pocztowymi we Wrocławiu. Zarówno wspomniany wcześniej Priebatsch, jak i Jann, wymienieni zostali w wydanym w Lipsku w 1864 roku wykazie kupców filatelistycznych z Europy (*„Adressbuch europäischer Briefmarkenhändler*") jako jedyni przedstawiciele tej branży we Wrocławiu. Inne źródła wymieniają także innego filatelistę, doktora medycyny Josepha z Wrocławia, który był współpracownikiem jednego z najwcześniejszych niemieckich katalogów znaczków, wydanego w Lipsku w 1865 roku przez G. Bauschkego.

Zanim we Wrocławiu powstał jakikolwiek oficjalny klub, lokalni kolekcjonerzy wymieniali się walorami, spotykając się w księgarniach lub sklepach papierniczych, a filatelistyka miała charakter indywidualny i amatorski. Pierwszy ślad dążeń do zorganizowania tego środowiska pojawił się w czasopiśmie *„Illustriertes Briefmarken-Journal*" w 1875 roku. Donoszono wówczas, że śląski magnat i pasjonat, baron von Seherr-Thoss z ziemi oleśnickiej, podjął starania w celu powołania stowarzyszenia skupiającego zbieraczy z Wrocławia i okolic. Pomysł utworzenia stowarzyszenia potrzebował jednak silniejszego impulsu organizacyjnego.

Kluczową postacią kolejnej, tym razem udanej, próby zorganizowania ruchu filatelistycznego we Wrocławiu, był młody referendarz sądowy Carl Lindenberg, który wspólnie z lokalnymi filatelistami rozpoczął proces tworzenia stowarzyszenia od rozesłania na początku 1876 roku „wezwania założycielskiego". Dokument ten informował o zamiarze powołania „Stowarzyszenia Filatelistycznych Zbieraczy Znaczków" i został podpisany przez trzy kluczowe postaci: Carla Lindenberga, Juliusa Schlesingera (młodego adepta pocztowego, późniejszego antykwariusza) oraz W. Schnepela (sekretarza pocztowego). Inicjatorzy wzywali wszystkich zbieraczy ze Śląska do zgłaszania zainteresowania i nadsyłania swoich adresów w celu powołania stałej organizacji. Odzew był natychmiastowy

i już w marcu 1876 roku rozesłano pisemne zaproszenia na pierwsze spotkanie, a oficjalna inauguracja działalności nastąpiła 1 kwietnia 1876 roku. Nowo powstała organizacja przybrała nazwę „Stowarzyszenie Śląskich Zbieraczy Znaczków" (niem. „Verein Schlesischer Briefmarkensammler", VSB). Pierwszym przewodniczącym stowarzyszenia został wybrany Carl Lindenberg.

Carl Lindenberg

Julius Schlesinger

Decyzją założycieli, wrocławskie stowarzyszenie od samego początku nie zamierzało być klubem dla mas. Lindenberg, zapamiętany jako człowiek o naturze bezkompromisowej, pragnął stworzyć elitarną instytucję badawczą. Wyrazem tego stał się opracowany przez niego statut stowarzyszenia; literatura opisująca początki filatelistyki we Wrocławiu zwraca szczególną uwagę na jego słynny czwarty paragraf, zgodnie z którym członkiem stowarzyszenia mógł zostać wyłącznie dorosły kolekcjoner, który posiadał w swoich zbiorach co najmniej 1000 różnych, oficjalnych znaczków pocztowych. Taka niespotykana „bariera wejścia" była bardzo wysoka (w tym czasie liczba wszystkich oficjalnych wydań szacowana była na 5-6 tysięcy) i odcinała od klubu nowicjuszy oraz uboższych hobbystów, czyniąc z VSB zamknięte grono dla zamożnej inteligencji, urzędników i kupców. Próby złagodzenia tego wymogu zakończyły się niepowodzeniem – z jednej strony stowarzyszenie miało już ugruntowaną opinię elitarnego salonu, z drugiej – utrudniało to pozyskiwanie nowych członków. Liczba stałych uczestników spotkań stowarzyszenia w tym czasie rzadko przekraczała 10 osób.

Mimo niewielkiej liczebności, stowarzyszenie prowadziło bogate życie wewnętrzne. Nie wydawano własnego czasopisma z powodu braku funduszy, jednak powielano wewnętrzne okólniki i sprawozdania z posiedzeń, które wysyłano także do członków zamiejscowych (w latach 1876-79 ukazało się 41 związkowych komunikatów). Członkowie VSB prowadzili również ożywioną korespondencję międzynarodową.

Rozwój VSB został przerwany przez czynniki zawodowe jego lidera. 25 kwietnia 1877 roku, podczas 15. spotkania stowarzyszenia, Carl Lindenberg ogłosił, że ze względów zawodowych (awans w strukturach pruskiego sądownictwa) zamierza opuścić Wrocław. Nowym przewodniczącym został wybrany sekretarz pocztowy Schnepel, a w zarządzie działali także kupiec Kaufmann oraz dyrektor kolei P. Kletke. Kolejną stratę stowarzyszenie odnotowało w 1879 roku, gdy Wrocław opuścił Julius Schlesinger. Działalność pozbawionego liderów klubu powoli zaczęła zamierać. Ostatnie, 40. spotkanie, odbyło się w sierpniu 1879 roku, choć formalnie stowarzyszenie istniało do roku 1881.

Odrodzenie i rozwój ruchu filatelistycznego do I wojny światowej

Jesienią 1880 roku podjęto próbę zjednoczenia rozproszonych zbieraczy pod nowym szyldem. Z inicjatywy niestrudzonego barona von Seherr-Thoss 7 września 1880 roku zorganizowano spotkanie w hotelu „König von Ungarn" przy Bischofstraße 13 (obecnie ul. Biskupia, budynek dziś nie istnieje). Celem było powołanie „Centralnego Stowarzyszenia Śląskich Przyjaciół Znaczków" (niem. „Centralverein Schlesischer Briefmarkenfreunde"), jednak z uwagi na niewielką liczbę zainteresowanych, pomysł utworzenia stowarzyszenia upadł.

W sierpniu 1887 roku wrocławskie środowisko filatelistów powołało organizację o nazwie „Śląskie Stowarzyszenie Zbieraczy Znaczków" (niem. „Schlesischer Briefmarken-Sammler-Verein", SBSV). Funkcję przewodniczącego stowarzyszenia pełnił sekretarz pocztowy Brümmer. SBSV było stowarzyszeniem znacznie bardziej otwartym i dynamicznym niż dawny klub Lindenberga. W 1891 roku SBSV połączyło się z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Filatelistów w Dreźnie (niem. Internationaler Philatelisten-Verein Dresden), stając się jego wrocławską sekcją, lecz zachowując swoją dotychczasową nazwę.

Równolegle, 15 lipca 1890 roku, grupa wrocławskich filatelistów pod przywództwem Franza Gobberta, znanego kupca Albrechta Zschiesche (pochodzącego ze znanej rodziny wydawców i handlarzy z Naumburga), Gustava Burmeistera oraz Bertholda Halpausa założyła konkurencyjne „Wrocławskie Stowarzyszenie Zbieraczy Znaczków" (niem. „Breslauer Briefmarken-Sammler-Verein"). Klub ten spotykał się w każdy wtorek o godzinie 20:00 w restauracji Paschkes przy Taschenstraße 21 (obecnie ul. Piotra Skargi). Choć organizacja ta prowadziła ożywioną działalność odczytową i spotkania wymienne, nie zdołała przetrwać próby czasu i po kilku latach jej członkowie zasilili szeregi SBSV oraz nowo powstałego BPhV.

Najważniejszym konkurentem i późniejszym partnerem SBSV stało się „Wrocławskie Stowarzyszenie Filatelistów" (niem. „Breslauer Philatelisten-Verein", BPhV), utworzone 6 października 1890 roku. Była to organizacja o wybitnie naukowym profilu, wzorowana na berlińskim klubie filatelistów, kierowanym przez… Carla Lindenberga, którego kariera zawodowa zaprowadziła do stolicy Niemiec. Pierwszym przewodniczącym organizacji (w latach 1890-1894) był Otto Suchland. Klub ten skupiał się na fachowych referatach, badaniu fałszerstw oraz budowaniu biblioteki filatelistycznej, która w latach 20. XX wieku uchodziła za jedną z najbogatszych we wschodnich Niemczech.

Klaus Simon w swojej monografii *„Philatelie in Breslau 1876-1945"* podkreśla, że „Śląskie Stowarzyszenie Zbieraczy Znaczków" (SBSV) oraz „Wrocławskie Stowarzyszenie Filatelistów" (BPhV) były jedynymi towarzystwami filatelistycznymi we Wrocławiu, które przetrwały kolejne historyczne zawirowania i przetasowania organizacyjne, zachowując swoją własną nazwę aż do 1945 roku.

Czas wielkich wystaw

Ukoronowaniem działalności wrocławskich stowarzyszeń przed wybuchem I wojny światowej była wspólna organizacja przez SBSV i BPhV wielkiej Wystawy Znaczków Pocztowych (niem. „Postwertzeichen-Ausstellung") w dniach 17-24 sierpnia 1913 roku. Wydarzenie to zorganizowano w ramach Wystawy Stulecia, odnoszącej się do zakończenia niemieckich wojen wyzwoleńczych przeciwko Napoleonowi. Wystawa odbyła się w specjalnie zaprojektowanej przez wybitnego architekta Hansa Poelziga hali wystawowej, tzw. Pawilonie Czterech Kopuł, sąsiadującej z nowo otwartą, monumentalną Halą Stulecia.

Warto wspomnieć, że przewodniczącym sądu konkursowego był sam Carl Lindenberg, wówczas już prezydent Wyższego Sądu Krajowego w Poznaniu, witany we Wrocławiu z najwyższymi honorami jako założyciel ruchu. Sukces wystawy udowodnił, że Wrocław jest w stanie zorganizować wydarzenie filatelistyczne na najwyższym światowym poziomie. Wystawie towarzyszył datownik okolicznościowy.

Pawilon Czterech Kopuł, w którym zorganizowano Wystawę Znaczków Pocztowych w 1913 r. Widokówka z 1913 r.

Logo Wystawy Znaczków Pocztowych, stosowane na nadrukach na pocztówkach.

Datownik okolicznościowy Wystawy Znaczków Pocztowych z 1913 r.

I wojna światowa przyniosła paraliż działalności klubowej; większość członków została powołana pod broń, a spotkania kolekcjonerów zostały zawieszone. Po kapitulacji Niemiec i w okresie szalejącej hiperinflacji lat 1918-1923, filateliści musieli zmierzyć się z brakiem środków umożliwiających rozwój zainteresowań oraz osłabieniem dawnych struktur.

Mimo to, już w 1924 roku SBSV i BPhV nawiązały współpracę, co zaowocowało zorganizowaniem Drugiej Śląskiej Wystawy Znaczków Pocztowych (niem. „2. Schlesische Postwertzeichen-Ausstellung") w dniach 18 czerwca - 2 lipca 1924 roku. Wystawa ta odbyła

się w salach Muzeum Rzemiosła Artystycznego i Starożytności przy Graupenstraße 14 (obecnie ul. Krupnicza / plac Wolności, budynek dziś nie istnieje). Po ponad 10 latach od wielkiej wystawy z 1913 roku, pomimo trudności ekonomicznych wrocławskie środowisko filatelistyczne powołało do życia wspaniały pokaz. W prasie podkreślano wysoką jakość naukową i organizacyjną wystawy. W trakcie trwania wystawy, w dniach 28-29 czerwca, odbył się 3. Zjazd Związku Śląskich Filatelistów.

Okres Republiki Weimarskiej przyniósł dynamiczny rozwój nowych organizacji o węższych specjalizacjach:

- „Verein für Postwertzeichenkunde Hansa e.V." (zał. 1921/1922) – prowadzony przez Waltera Duille, a później kupca G. Skeide, gromadzący zaawansowanych filatelistów,
- „Briefmarkensammler-Verein Ostmark" (zał. 1922) – kierowany przez wybitnego lekarza dr. Bodo Langenstraßena, skupiający się na badaniu historii poczty niemieckich kresów wschodnich. W 1928 roku oba powyższe kluby połączyły się, tworząc „Briefmarkensammler-Verein Ostmark-Hansa e.V.",
- „Verein der Briefmarkenfreunde Breslau" (zał. 1924) – prowadzony przez urzędnika skarbowego W . Rennera, o charakterze bardziej popularnym, spotykający się w restauracji „Heller" przy Berliner Straße 20 (obecnie ul. Braniborska),
- „Allgemeiner Postwertzeichen-Sammler-Verein „Rund um die Erde" Breslau" (zał. 1897) – założony przez Oscara Jerana, prowadzący ożywioną wymianę handlową w restauracji „Löwenbräu" przy Mathiasstraße 16 (obecnie ul. Drobnera).

W dniach 12-15 kwietnia 1928 roku w sali gimnastycznej prestiżowego Zwinger-Gymnasium, mieszczącego się w rejonie ul. Teatralnej, odbyła się Trzecia Śląska Wystawa Znaczków Pocztowych. Połączono ją z 5. Zjazdem Związku Śląskich Filatelistów.

Całostki z nadrukiem organizatora wystawy „Schleposta" z 1932 r.

Czwarta wystawa – słynna „Schleposta" (skrót od „Schlesische Postwertzeichen-Ausstellung") – odbyła się w dniach 24 marca - 3 kwietnia 1932 roku w historycznym gmachu Generalnej Komendantury przy Schweidnitzer Straße (obecnie ul. Świdnicka, budynek dziś nie istnieje). Wydarzenie uświetniło nadrukowanie przez organizatorów na oficjalnych całostkach o nominale 3 i 6 pfennigów ilustracji, prezentujących historyczne sceny

przewozu poczty we Wrocławiu na przestrzeni dziejów (przeprawę promową dyliżansu pocztowego na Odrze w 1832 roku oraz widok na ratusz z samochodem pocztowym i samolotem w 1932 roku).

Od 4 do 7 stycznia 1936 roku we Wrocławiu zorganizowano Piątą Śląską Wystawę Znaczków Pocztowych „Silesiaposta". Miejscem ekspozycji był nieistniejący dziś dom kultury „Wratislawia" przy Mauritiusplatz 4 (obecnie pl. Wróblewskiego). Wystawa ta miała charakter przełomowy dla całego kraju – to właśnie podczas jej trwania, 7 stycznia 1936 roku (w 105. rocznicę urodzin reformatora poczty Heinricha von Stephana), po raz pierwszy w historii Niemiec oficjalnie świętowano Dzień Znaczka. Wydarzenie to upamiętniono datownikiem pocztowym stosowanym w każdym dniu wystawy oraz serią trzech pamiątkowych kart w różnych barwach.

Całostki z nadrukiem organizatora wystawy „Silesiaposta" z 1936 r.

Datownik okolicznościowy wystawy „Silesiaposta" z 1936 r.

Totalitaryzm, II wojna światowa i koniec Breslau

Przejęcie władzy w Niemczech przez NSDAP w 1933 roku położyło kres demokratycznemu i niezależnemu ruchowi stowarzyszeniowemu. Wszystkie wrocławskie kluby zostały poddane przymusowemu zrównaniu struktur. Powołano zrzeszający wszystkie kluby „Richsbund der Philatelisten - Landesverband Schlesien" (RdP, Związek Filatelistów Rzeszy - Okręg Śląsk), na czele którego stanął adwokat Kasparek, a później Oskar Nolte.

W styczniu 1937 roku zorganizowano ostatnią wielką wystawę – Szóstą Śląską Wystawę Znaczków Pocztowych w „Domu Pracy" (niem. „Haus der Arbeit", dawny związkowy dom robotniczy) przy Herbert-Welkisch-Straße 17 (dziś ulica Mazowiecka, budynek mieści siedzibę Urzędu Marszałkowskiego). Wystawa ta zgromadziła aż 140 wystawców z Niemiec i innych krajów. Stosowane były datowniki okolicznościowe (z okazji wystawy oraz dnia

znaczka). Na potrzeby wystawy wykonano trzy nadruki na całostkach prezentujące motywy przemysłowe Śląska (koksownię w Gliwicach), ratusz we Wrocławiu oraz schronisko Samotnia w Karkonoszach, natomiast z okazji dnia znaczka – wykonano dalsze dwa okolicznościowe nadruki, jeden w języku niemieckim, a drugi – we francuskim.

Całostki z nadrukiem organizatora wystawy z 1937 r.

Okolicznościowa plakietka z cynku wykonana z okazji wystawy z 1937 r.

W styczniu 1939 roku odbyła się Promocyjna i Wędrowna Wystawa Znaczków Pocztowych Okręgu Śląskiego RdP („Werbe- und Wanderbriefmarkenschau des LV Schlesien im RdP"). Po zaprezentowaniu jej we Wrocławiu, wystawa objazdowa odwiedziła kilka miast Dolnego Śląska, po czym ponownie można było ją obejrzeć we Wrocławiu 25 i 26 lutego.

Całostka z nadrukiem organizatora wystawy z 1940 r.

Napaść Niemiec na Polskę w 1939 r. oraz stopniowe zaangażowanie III Rzeszy na wszystkich frontach II wojny światowej spowodowały ograniczenie organizacji wielkich wystaw we Wrocławiu, odbywające się w latach wojny wydarzenia przede wszystkim skupiały się wokół obchodów Dnia Znaczka, a pokazy i wystawy organizowane były wokół nazistowskich haseł siły i jedności narodu. Wydarzeniom tym często towarzyszyły zbiórki na pomoc zimową. W okresie tym warto odnotować zorganizowanie w maju 1940 r. Pierwszej Śląskiej Firmowej Wystawy Znaczków Pocztowych w dzisiejszym domu handlowym Renoma.

Datownik okolicznościowy, stosowany z okazji ostatniej dużej wystawy filatelistycznej w niemieckim Wrocławiu w 1941 roku.

W październiku 1941 roku autonomię kolekcjonerów zlikwidowano całkowicie. RdP został podporządkowany, obecnej już wcześniej we Wrocławiu, nazistowskiej organizacji rekreacyjnej „Kraft durch Freude" (KdF, „Siła przez Radość") jako „Gemeinschaft Deutscher Sammler". Powołano także wojenny klub wymiany „Briefmarken-Tausch-Verein Silesia" (1941), który działał, pod ścisłym nadzorem Gestapo i KdF, w gospodzie przy Sandstraße (obecnie ul. Piaskowa). W 1941 roku zorganizował on ostatnią poważniejszą wystawę filatelistyczną, natomiast pokaz filatelistyczny z okazji dnia znaczka w 1942 r., zamknął listę wydarzeń w niemieckim Wrocławiu, na których filateliści mogli wystawić i obejrzeć swoje kolekcje.

Mimo wojennego terroru i bombardowań, dwa najstarsze wrocławskie stowarzyszenia – SBSV (kierowany przez R. Rebentischa) oraz BPhV (prowadzony przez inspektora podatkowego Nolte) – formalnie figurowały w księgach adresowych miasta aż do 1943 roku.

Tragiczny koniec nastąpił w 1945 roku podczas trwającego wiele miesięcy oblężenia Festung Breslau przez Armię Czerwoną. Miasto zostało obrócone w gruzy w blisko 70%. W płomieniach i pod ruinami bezpowrotnie przepadły:

- gromadzone od 1876 roku biblioteki klubowe SBSV i BPhV,
- naukowe archiwa zawierające protokoły z pionierskich spotkań z udziałem Carla Lindenberga,
- niezliczone, unikatowe kolekcje śląskich zbieraczy, w tym bezcenne zbiory kopert, całostek i listów przedznaczkowych Śląska, które stanowiły fundament lokalnych badań historyczno-pocztowych.

Po kapitulacji w maju 1945 roku i wysiedleniu ludności niemieckiej, Wrocław stał się miastem polskim. Nowi polscy osadnicy, wśród których znajdowało się wielu wybitnych filatelistów (m.in. ze Lwowa i Kresów Wschodnich), musieli budować ruch kolekcjonerski od nowa, opierając się jednak na tych samych uniwersalnych zasadach rzetelności badawczej, które sto pięćdziesiąt lat temu wprowadzili we Wrocławiu Carl Lindenberg i jego następcy.

Bibliografia:

- Birch B., Philatelic translations produced by and for Brian J. Birch, Montignac Toupinerie 2026
- Lindenberg C., Alt-Breslau in philatelistischer Hinsicht, [w :] Katalog der Postwertzeichen-Ausstellung Breslau 1913, Wrocław 1913
- Maassen W ., Ein vergessener Verein in Breslau, „Phila Historica" nr 3/2016, s. 27–44
- Maassen W ., Christian Mann jun. und sein „Adressbuch europäischer Briefmarkenhändler", „Phila Historica" nr 4/2019, s. 46–57
- Simon K., Philatelie in Breslau 1876–1945, Arnstadt 2013
- Suppantschitsch V., Bibliographie zugleich Nachschlagebuch der gesammten deutschen philatelistischen Literatur seit ihrem Entstehen bis Ende 1891 nebst einem Abriss der Geschichte der Philatelie mit besonderer Berücksichtigung Deutschland's und einer kurzen Geschichte der deutschen philatelistischen Literatur. Monachium 1892
- Breslauer Adreßbücher (Książki adresowe Wrocławia z lat 1888-1942)

Opracował: RAFAŁ WINCEWICZ

CARL LINDENBERG – ZAŁOŻYCIEL PIERWSZEGO STOWARZYSZENIA FILATELISTYCZNEGO WE WROCŁAWIU

Carl Lindenberg (ur. 1 maja 1850 r. w Wittenberge, zm. 13 lipca 1928 r. w Berlinie) był wybitnym niemieckim prawnikiem, sędzią, prezesem Wyższego Sądu Krajowego oraz jedną z najbardziej znaczących postaci w historii światowej filatelistyki, uznawany jest za współtwórcę jej naukowych podstaw.

Urodził się w rodzinie urzędnika celnego (późniejszego radcy skarbowego) Johanna Karla Heinricha Gottlieba Lindenberga. Zainteresowanie znaczkami młody Lindenberg wykazywał od siódmego roku życia, do czego zachęcał go ojciec (kolekcjoner herbów, pieczęci i sygnetów) oraz wuj, Julius Mödinger, późniejszy kurator Muzeum Poczty Rzeszy. Jako uczeń gimnazjum, Lindenberg stał się jednym z pionierów filatelistyki w swoim środowisku, a ojciec wpoił mu złotą zasadę: „nigdy nie oddawaj znaczka, którego nie masz w dwóch egzemplarzach". Carl Lindenberg, będąc synem urzędnika celnego na granicy prusko-meklembursko-hanowerskiej, miał dostęp do bogatej korespondencji urzędowej ojca, co jeszcze bardziej rozwijało jego zainteresowania. Lindenberg zapamiętał dokładnie konkretny dzień, w którym podjął decyzję o zajęciu się filatelistyką na poważnie – 12 listopada 1862 roku, które to wydarzenie świętował po 50 latach na bankiecie w berlińskim hotelu Adlon wydanym na jego cześć pod hasłem „Złote Gody z Panią Filatelią" („Goldene Hochzeit mit Frau Philatelia").

Po ukończeniu szkoły, w 1869 roku rozpoczął studia prawnicze we Wrocławiu i Berlinie. W latach 1870-1871 odbył służbę wojskową, a po zdaniu pierwszego egzaminu państwowego w 1873 roku pracował jako referendarz w Sądzie Apelacyjnym we Wrocławiu.

Kariera sędziowska Lindenberga obejmowała liczne prestiżowe stanowiska:

- 1878: sędzia rejonowy w Soldin (dziś Myślibórz).
- 1879: sędzia rejonowy w Sprembergu.
- 1884-1902: praca w sądownictwie berlińskim, gdzie awansował od sędziego grodzkiego do dyrektora Sądu Krajowego.
- 1902: prezydent Sądu Krajowego w Raciborzu.
- 1906/1908: powrót do Berlina na stanowisko prezydenta Sądu Krajowego III.
- 1912-1919: prezydent Wyższego Sądu Krajowego w Poznaniu.
- 1920: przejście na emeryturę w randze Rzeczywistego Tajnego Wyższego Radcy Sprawiedliwości.

Lindenberg był inicjatorem powstania kluczowych organizacji filatelistycznych. We Wrocławiu 1 kwietnia 1876 roku założył Stowarzyszenie Śląskich Zbieraczy Znaczków (*Verein Schlesischer Briefmarkensammler*), pełniąc funkcję jego pierwszego przewodniczącego. Wprowadził tam rygorystyczne, elitarne standardy członkostwa. Natomiast 16 stycznia 1888 roku w Berlinie założył Berliński Klub Filatelistów (*Berliner Philatelisten-Klub*), którym kierował do 1898 roku, czyniąc z niego instytucję o znaczeniu światowym.

W latach 1884-1899 oraz ponownie po I wojnie światowej (1918-1919 i od 1920 do śmierci) Lindenberg pełnił funkcję doradcy naukowego kuratorium zbiorów znaczków Muzeum Poczty Rzeszy (*Reichspostmuseum*). Pod jego nadzorem zbiory te zyskały międzynarodową renomę. Dostęp do archiwów muzealnych wykorzystał do zdemaskowania

słynnego fałszerza znaczków, Georges'a Fouré.

Szczególną specjalizacją Lindenberga było badanie i kolekcjonowanie całostek. Był autorem monumentalnej serii monografii „Die Briefumschläge der deutschen Staaten" („Koperty państw niemieckich"), wydawanej w latach 1892-1895, która opierała się na analizie źródeł urzędowych. Zgromadził największą w Niemczech kolekcję całostek, kupując zbiory od znanych kolekcjonerów. Jego zbiór stał się później bazą dla legendarnej kolekcji braci Petschek. Tuż przed śmiercią Lindenberg opracował pierwszy tom dokumentacji tej kolekcji – „Die Ganzsachensammlung der Brüder Petschek" (1927). W 1898 roku wyszedł z inicjatywą założenia stowarzyszenia dedykowanego wyłącznie zbieraczom całostek, co zaowocowało powstaniem w 1901 r. Berliner Ganzsachen-Sammler-Verein (BGSV).

Lindenberg dążył do nadania filatelistyce charakteru naukowego, kładąc nacisk na badanie metod druku, znaków wodnych i oficjalnych źródeł urzędowych. Do jego najważniejszych dzieł należą:

Katalog der Marken-Sammlung des Reichs--Postmuseums (1888) – opis światowych zbiorów Muzeum Poczty Rzeszy.

Die Briefumschläge der deutschen Staaten (1892–1895) – fundamentalne opracowanie o niemieckich całostkach pocztowych.

Die Briefmarken von Baden (1894).

Współautor monumentalnego *Großes Handbuch der Philatelie (na zdjęciu tom 1 - Otto Teltz, Carl Lindenberg)*.

Opracowanie pierwszego tomu dokumentacji wielkiej kolekcji całostek baronów węglowych braci Ernsta i Franza Petschek – "Die Ganzsachensammlung der Brüder Petschek" (1927, 208 stron, nakład 150 sztuk).

Lindenberg należał również do prestiżowych organizacji międzynarodowych, będąc członkiem Royal Philatelic Society w Londynie (w latach 1892-1914; wystąpił z niego w proteście przeciwko przystąpieniu Anglii do wojny) oraz Österreichischer Philatelisten-Club VINDOBONA.

Współcześni opisywali Lindenberga jako postać o naturze władczej, osobę nieuznającą kompromisów, upartą i rygorystyczną w osądach, co niekiedy utrudniało mu współpracę z innymi. Jednocześnie podkreślano jego prawość oraz niezwykłą sumienność jako urzędnika.

Medal Lindenberga

W uznaniu zasług Carla Lindenberga, jako twórcy naukowych podstaw filatelistyki oraz jego ogromnego dorobku w dziedzinie literatury fachowej, jego imieniem nazwano ustanowiony 6 lutego 1905 roku przez Berliński Klub Filatelistyczny (*Berliner Philatelisten-Klub*) Medal Lindenberga (*Lindenberg-Medaille*), uznawany za „filatelistyczną Nagrodę Nobla". Odznaczenie przyznawano osobom, które zyskały sławę głównie dzięki wybitnemu dorobkowi w literaturze filatelistycznej oraz badaniom naukowym. Podczas II wojny światowej oryginalny tłok do bicia medalu zaginął lub został zniszczony. Ze względu na brak możliwości bicia oryginalnego odznaczenia, po wojnie funkcję honorowego wyróżnienia przejął czasowo tzw. Medal Kobolda (*Kobold-Medaille*). W 1981 roku wykonano nową matrycę i wznowiono nadawanie Medalu Lindenberga w jego pierwotnej formie. Dziś Medal Lindenberga, ze względu na rygorystyczne kryteria przyznawania i długą tradycję, pozostaje jednym z najbardziej pożądanych wyróżnień w świecie filatelistyki naukowej.

Carl Lindenberg w filatelistyce

Carl Lindenberg, z uwagi na swój wkład w rozwój filatelistyki i jej naukowych podstaw, był kilkukrotnie honorowany przez administracje pocztowe oraz stowarzyszenia filatelistyczne.

28 sierpnia 1969 roku Poczta Liechtensteinu wyemitowała dwuznaczkową serię „Wielcy filateliści". Na znaczku o nominale 80 rapenów pokazano wizerunek Carla Lindenberga. Projektanci: A . Pilch (projekt), A . Nefe (ryt). Znaczek wydano w 16-znaczkowych arkuszach sprzedażnych.

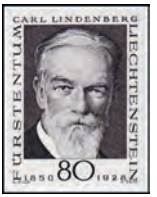

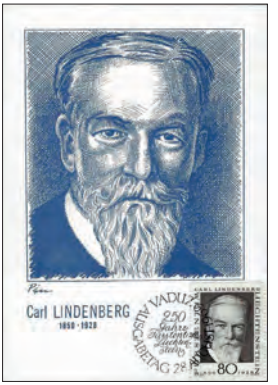

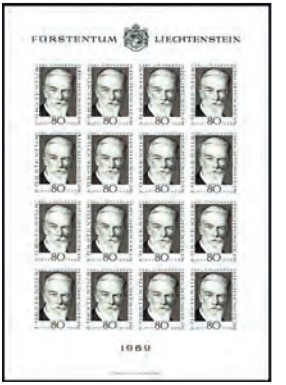

29 listopada 1973 roku w urzędzie pocztowym 1150 Wiedeń stosowano datownik okolicznościowy z okazji 60-lecia Wiedeńskiego Stowarzyszenia Zbieraczy Całostek (Wiener Ganzsachensammler-Verein) oraz otwarcia wystawy ÖVEBRIA. Centralna część datownika przedstawia portret Lindenberga z napisem: „Begründer d. Ganzsachenkunde", co można przetłumaczyć jako „Twórca wiedzy o całostkach".

Przy okazji warto zwrócić uwagę na specyfikę austriackich datowników okolicznościowych – stosowanie znaku wyróżniającego (Unterscheidungszeichen) umożliwiającego identyfikację konkretnego egzemplarza datownika (rozpoznanie, którym egzemplarzem stempla wykonano odbicie), spośród znajdujących się na wyposażeniu tego samego urzędu pocztowego lub używanych podczas tego samego wydarzenia. Przeprowadzona analiza dostępnych w internecie skanów odbitek datownika z Carlem Lindenbergiem, wykazała istnienie co najmniej czterech jego egzemplarzy, oznaczonych kolejnymi znakami wyróżniającymi od 1 do 4.

16 kwietnia 2016 roku w urzędzie pocztowym Wrocław 15 stosowany był datownik okolicznościowy z okazji 140 lat zorganizowanej filatelistyki we Wrocławiu. Również na nim przedstawiono portret Lindenberga. Datownikowi towarzyszyła beznominałowa kartka pocztowa. Autorem projektu walorów jest Adam Szuler.

Ponadto przedwojenni niemieccy filateliści z Berlina zadbali, by ich najwybitniejszy przedstawiciel został uhonorowany na niepocztowych, prywatnych kartkach, stanowiących cenne pamiątki filatelistyczne, które do dziś są chętnie zbierane i katalogowane.

W 1894 roku Berliński Klub Filatelistów wydał okolicznościowe kartki pocztowe (nazwane „Festpostkarte") z okazji zorganizowanego 25 czerwca 1894 roku letniego festynu klubu w berlińskiej restauracji „Neue Scheune". Kartki, stylizowane na prawdziwe całostki pocztowe, na znaku opłaty przedstawiały one portret Lindenberga. Na oferowanych w internecie aukcjach odnotowano kartki w kolorze czerwonym o „nominale" 10 fenigów oraz zielonym o „nominale" 5 oraz 10 fenigów. Być może kartki te stanowiły rodzaj cegiełki na cele klubu lub na pokrycie kosztów tego wydarzenia.

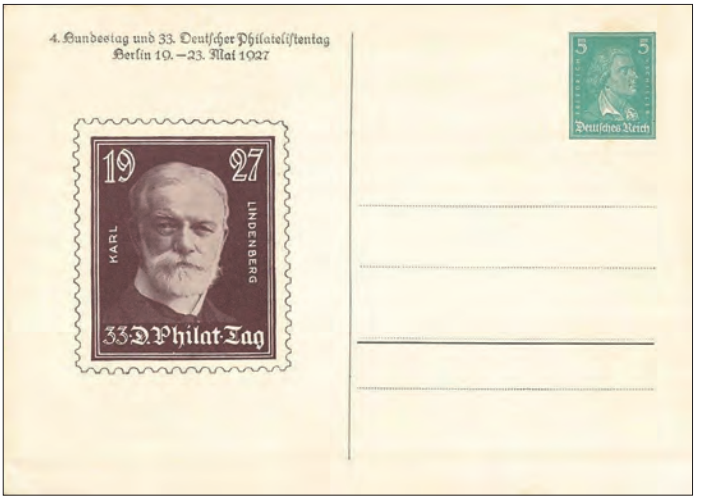

W 1927 roku na niektórych niemieckich całostkach (na ilustracji całostka o nominale

5 fenigów z portretem F. Schillera na znaku opłaty) dokonano nadruku z okazji 33. Niemieckiego Dnia Filatelisty z grafiką prezentującą „znaczek" przedstawiający portret Lindenberga.

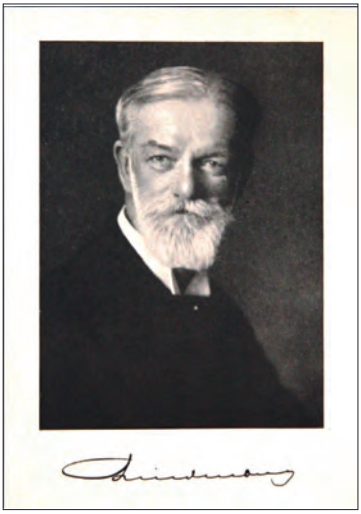

W latach 50. kolekcjonerzy z Berliner Ganzsachen-Sammler-Verein upamiętnili założyciela swojego stowarzyszenia wydaniem prywatnej okolicznościowej kartki pocztowej z nadrukiem dwustronnym o nominale 4 fenigów. Napis na kartce można przetłumaczyć jako: „Prezes Wyższego Sądu Krajowego / KARL LINDENBERG / Mistrz wiedzy o całostkach / Członek honorowy / Berlińskiego Stowarzyszenia Zbieraczy Całostek".

Bibliografia:

- Lindenberg C., *Aus vergangenen Tagen. Eine philatelistische Autobiographie*, Berlin 1912 (przedruk z „Vereinsmitteilungen des Berliner Philatelisten-Klubs" 1889)
- Maassen W ., *Ein vergessener Verein in Breslau*, „Phila Historica" nr 3/2016, s. 27–44
- Maassen W ., *Ausgewählte Aspekte zur frühen Berliner Philatelie-Szene im 19./20. Jahrhundert*, „Phila Historica" nr 3/2018, s. 31–71
- Simon K., *Philatelie in Breslau 1876–1945*, Arnstadt 2013

Opracował: RAFAŁ WINCEWICZ

HISTORIA WROCŁAWSKICH TRAMWAJÓW POCZTOWYCH

Początki przewozu poczty tramwajami

Rozwój komunikacji tramwajowej we Wrocławiu rozpoczął się w drugiej połowie XIX wieku. Pierwszą linię tramwajów konnych uruchomiono 10 lipca 1877 roku. Jej operatorem było Wrocławskie Towarzystwo Kolei Ulicznej (niem. *Breslauer Straßen-Eisenbahn-Gesellschaft*, BSEG), które stopniowo zajmowało najważniejsze trasy w Śródmieściu. W 1892 roku powstały Elektryczne Tramwaje Wrocławskie (niem. *Elektrische Straßenbahn Breslau*, ESB), a rok później ruszyły pierwsze tramwaje elektryczne. Ze względu na uprawnienia koncesyjne BSEG nowy przewoźnik musiał prowadzić część tras bocznymi ulicami. W 1900 roku miasto zdecydowało o utworzeniu własnego przedsiębiorstwa - Miejskich Tramwajów Wrocławskich (niem. *Städtische Straßenbahn Breslau*, SSB). Z czasem przejęło ono pozostałych operatorów: BSEG w 1911 roku, a ESB w 1924 roku.

Pocztę przewożono wrocławskimi tramwajami jeszcze przed powstaniem dedykowanego taboru pocztowego. Już w latach 80. XIX wieku poczta korzystała z usług BSEG przy transporcie przesyłek między urzędami, a przewozy obejmowały m.in. Pocztę Główną, urząd pocztowy nr 9 oraz urząd nr 16 na Szczytnikach (il.1). Pracownicy poczty przewozili tramwajami konnymi listy, przesyłki pieniężne i niewielkie paczki mieszczące się w torbach listonoszy. W 1902 roku spółka ESB zaproponowała uruchomienie stałego połączenia między pocztą dworcową a urzędem obsługującym paczki, mieszczącym się w pobliżu pl. Dominikańskiego. Za takim rozwiązaniem przemawiały rosnąca liczba paczek oraz ich masa i rozmiary. Projektu jednak nie zrealizowano z powodu kosztów budowy torów i zakupu wagonów oraz konfliktu z uprawnieniami koncesyjnymi BSEG w rejonie dworca. Poczta nadal korzystała z istniejącej komunikacji - informacje o przewozie worków pocztowych tramwajami elektrycznymi pochodzą m.in. z 1906 roku. W tym samym roku poczta kupiła pierwsze samochody do przewozu worków z paczkami z dworca kolejowego do urzędów pocztowych.

il.1. Tramwaj konny na ul. Mickiewicza, obsługujący trasę na Szczytniki, którym pracownicy poczty przewozili również pocztę. Ilustrowana widokówka z 1906 r. Źródło: [4].

Powojenny kryzys i porozumienie z miastem

Po I wojnie światowej niemiecka poczta zmagała się z niedoborami paliw oraz wysokimi kosztami utrzymania transportu konnego. W tych warunkach wykorzystanie istniejącej sieci tramwajów elektrycznych mogło ograniczyć zależność od samochodów i zaprzęgów. W 1919 roku poczta rozpoczęła rozmowy z miejskim przedsiębiorstwem SSB. W 1920 roku zawarto umowę określającą zasady przewozu przesyłek, korzystania z infrastruktury oraz podziału kosztów. Istotną kwestią był wybór taboru. Zakup nowych wagonów przeznaczonych wyłącznie do przewozu poczty uznano za zbyt kosztowny. Zdecydowano się więc na tańsze rozwiązanie: odkupienie od SSB używanych wagonów pasażerskich i ich przebudowę. Prace przygotowawcze doprowadziły do uruchomienia przewozów w 1921 roku.

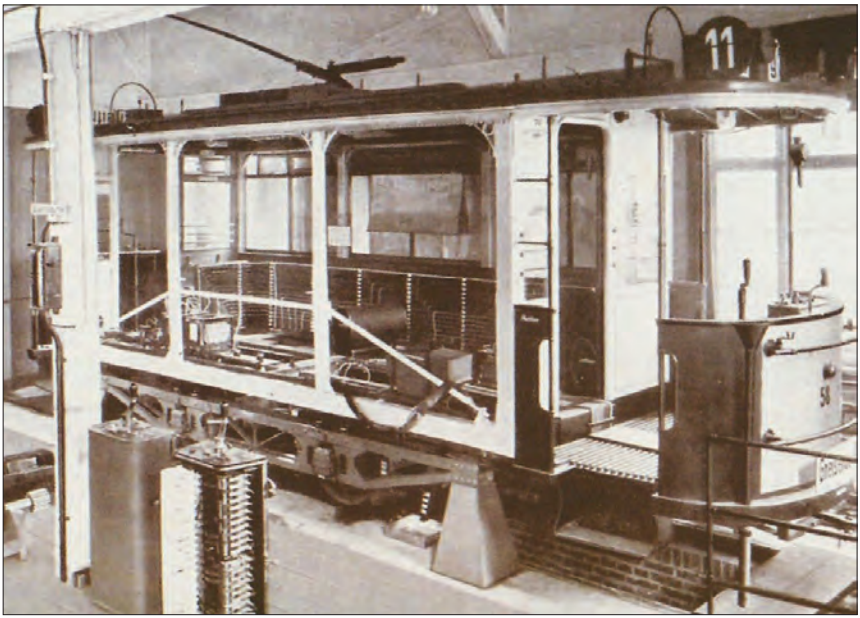

il. 2. Wagon silnikowy typu W 06, nr boczny 58 – jedyny egzemplarz serii tramwajów, którego nie zakupiła poczta od SSB. Służył jako egzemplarz szkoleniowy. Fotografia z lat 20. Źródło: [4].

W 1921 roku Poczta Rzeszy (niem. *Reichspost*) kupiła cztery wagony silnikowe, określane jako typ W 06 (il. 2). Pochodziły one z pięciowagonowej serii wyprodukowanej w 1906 roku we wrocławskich zakładach Linke-Hofmann. Wg numeracji taboru SSB nosiły numery boczne 56, 57, 59 i 60. Były to krótkie pojazdy o długości około 8,75 m, z płaskim dachem, otwartymi pomostami i trzema dużymi oknami po każdej stronie przedziału pasażerskiego. Ich przebudowa polegała przede wszystkim na dostosowaniu wnętrza i ścian bocznych do przewozu paczek. Skrajne otwory okienne zabudowano, a w środkowej części każdej ściany bocznej zamontowano szerokie drzwi przesuwne z oknem (il. 7). Usunięto ławki pasażerskie, zastępując je wyposażeniem do układania przesyłek, w tym regałami na paczki. Początkowo na żółto malowano przebudowane fragmenty nadwozia i drzwi, na których umieszczano czarny napis *Reichspost*. Pozostałe części zachowywały wcześniejsze czerwone malowanie. Podczas późniejszych remontów całe nadwozia

otrzymywały żółte barwy pocztowe.

Wagony pocztowe (niem. *Posttriebwagen*, w skrócie *Post-Tw*) kursowały pojedynczo, bez doczep. Do codziennej pracy przeznaczano trzy pojazdy, a czwarty pozostawał w rezerwie. Zaplecze techniczne zapewniała miejska zajezdnia przy ul. Ślężnej (niem. *Lohestraße*). Pojemność jednego wagonu szacowano na 700–800 paczek, zależnie od ich wielkości. Pozwalało to zastąpić transporty konne między obsługiwanymi placówkami.

Trasy i infrastruktura pocztowa

Regularne kursy wrocławskich tramwajów pocztowych uruchomiono 30 września 1921 roku. Początkowo połączenie obejmowało trzy placówki:

- pocztę dworcową - urząd nr 2 (il. 3 - PA 2, il. 8), położoną w sąsiedztwie Dworca Głównego, w rejonie dzisiejszych ulic Piłsudskiego (niem. *Gartenstraße*) i Małachowskiego (niem. *Flurstraße*);

- urząd paczkowy - urząd nr 22 (il. 3 - PA 22, il. 5), znajdujący się w rejonie placu Dominikańskiego (niem. *Dominikanerplatz*);

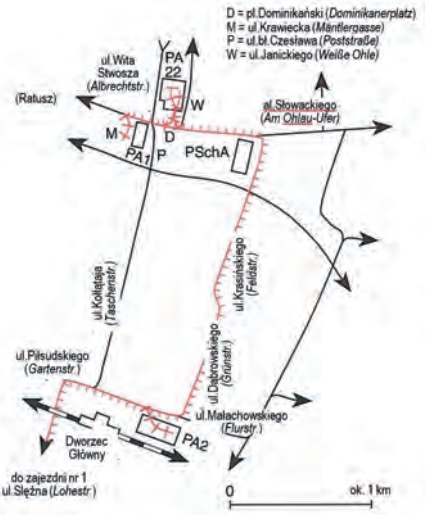

il. 3. Schemat kursowania tramwaju pocztowego wraz z bocznicami przy pocztach (czerwona linia) na tle sieci tramwajowej Wrocławia. Tłumaczenie autora za [2].

- Pocztę Główną - urząd nr 1 (il. 3 - PA 1), na rogu ulic Wita Stwosza (niem. *Albrechtstraße*) i Krawieckiej (niem. *Mäntlergasse*).

Wagony korzystały z miejskiej sieci tramwajowej. Osobne tory budowano przede wszystkim tam, gdzie konieczne było zatrzymanie pojazdu na czas załadunku i rozładunku. Przy urzędzie paczkowym na placu Dominikańskim wykonano wjazd przez bramę obok dawnego refektarza klasztornego. Prowadził on na dziedziniec, gdzie powstały tory umożliwiające przeładunek i postój wagonów (il. 4).

W przypadku Poczty Głównej nie było możliwości wprowadzenia tramwaju na dziedziniec. Tor obsługujący urząd poprowadzono więc przy jego tylnej elewacji, od strony ul. Krawieckiej. Osobny tor załadunkowy urządzono również przy poczcie dworcowej (*Il. 8 i 9*).

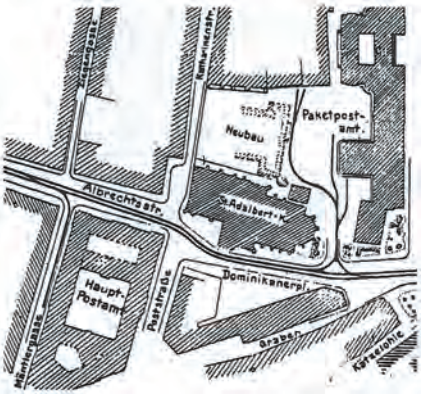

il. 4. Bocznice tramwaju pocztowego przy nieistniejącej już Poczcie Głównej (PA1) i poczcie paczkowej (PA22). Źródło: [2].

Takie rozwiązania pozwalały ustawiać wagony bliżej miejsc przeładunku i ograniczać utrudnienia w ruchu pasażerskim.

il. 5. Poczta paczkowa PA22 – front i prawa strona budynku. Rampa dla tramwaju pocztowego znajdowała się przy lewym boku budynku. Pocztówka z pierwszej dekady XX w . Źródło: [4].

il. 6. Nieistniejąca współcześnie Poczta Główna (PA1), na dalszym planie pl. Dominikański i kościół św. Wojciecha. Tramwaj pocztowy wyjeżdżał z bocznicy po prawej stronie budynku, jechał wzdłuż poczty i za kościołem skręcał w lewo na rampę poczty paczkowej PA22. Pocztówka z pierwszej dekady XX w . Źródło: [4].

Pod koniec lat 20. rozbudowano infrastrukturę przy powstającym gmachu pocztowym przy ul. Krasińskiego. Budynek (il. 7 - PSchA), wznoszony w latach 1926–29, mieścił m.in.

pocztowy urząd czekowy (niem. *Postscheckamt*). Do jego obsługi przygotowano dodatkowe połączenia torowe przeznaczone dla tramwajów pocztowych. Tory służące wyłącznie poczcie należały do administracji pocztowej. SSB budowało i utrzymywało infrastrukturę oraz zajmowało się obsługą techniczną wagonów. Poczta zwracała poniesione koszty wraz z narzutem przewidzianym w umowie. Pierwsze porozumienie zawarto na trzy lata, a następnie je przedłużano.

il. 7. Tramwaj pocztowy (po prawej) na tle pocztowego urzędu czekowego (obecnie UP Wrocław 1). Jest to jedyne znane zdjęcie wrocławskiego tramwaju pocztowego. Widokówka z lat 30. Źródło: [5].

Organizacja pracy i koszty

Koszt początkowych prac, obejmujących budowę torów pocztowych i sieci trakcyjnej oraz szkolenie pracowników, określono na 1,9 mln ówczesnych marek niemieckich. Załogę wagonu stanowili motorniczy i konduktor. Byli to pracownicy zapewniani i opłacani przez pocztę, ale szkoleni przez SSB. W sprawach prowadzenia tramwajów i bezpieczeństwa ruchu podlegali miejskiemu nadzorowi tramwajowemu. Umowa przewidywała możliwość odpłatnego wykorzystania dodatkowych wagonów pasażerskich do przewozu przesyłek, gdyby własny tabor poczty okazał się niewystarczający. W razie przerwy w zasilaniu lub innej awarii uniemożliwiającej ruch poczta musiała natomiast sama zorganizować transport zastępczy. Nie przysługiwało jej z tego tytułu odszkodowanie od miasta.

Rozważano objęcie systemem kolejnych urzędów, jednak koszty budowy nowych torów ograniczały jego rozwój. Tramwaje sprawdzały się przede wszystkim między placówkami położonymi blisko istniejącej sieci.

Ograniczanie przewozów i data ich zakończenia

Rozwój transportu samochodowego stopniowo zmniejszał przydatność tramwajów pocztowych. Samochody mogły docierać bezpośrednio do większej liczby urzędów, a zmiana ich tras nie wymagała inwestycji w torowiska. Data zakończenia wrocławskich przewozów pocztowych tramwajami nie jest pewna. Jedno z opracowań podaje

rok 1929, inne wspominają o użytkowaniu wagonów pocztowych jeszcze w latach 40. XX wieku. Trzeba przy tym odróżnić zakończenie przewozu poczty od wycofania samych pojazdów. Dawne wagony pocztowe wykorzystywano później w miejskim taborze gospodarczym. Dalsza obecność tych pojazdów w ewidencji lub na fotografiach nie musi więc świadczyć o kontynuowaniu służby pocztowej.

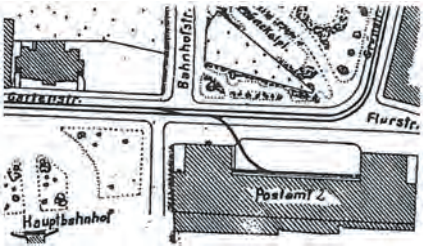

il. 8. Bocznice tramwaju pocztowego przy poczcie dworcowej (PA2). Źródło: [2].

il. 9. Zachowane pozostałości torowiska wrocławskiego tramwaju pocztowego przy rampach UP Wrocław 68 od strony ul. Piłsudskiego. Fot. własna autora.

Historia tramwajów pocztowych pokazuje, że miejska sieć szynowa służyła nie tylko pasażerom. W okresie trudności gospodarczych po I wojnie światowej wykorzystano ją także do regularnego transportu przesyłek, łącząc istniejące torowiska z niewielką flotą przebudowanych wagonów. A przede wszystkim – czego dziś możemy zazdrościć – dbając o tempo dostarczania korespondencji i paczek do adresatów.

Bibliografia

[1] Köhler, G. H., Seelemann, C., *Postbeförderung mit Straßenbahnen in den ehemaligen deutschen Ostgebieten*, „Archiv für deutsche Postgeschichte", 1994, nr 1, s. 73-77.

[2] Köhler, G. H., *Post und Tram. Postbeförderung mit Straßenbahnen in Deutschland und im Ausland*, Konkordia Verlag, 1998.

[3] *Tramwaje pocztowe w Breslau 1921-29*, Fotopolska.eu, www.fotopolska.eu/1340,artykul.html (dostęp: 05.10.2026).

Źródła archiwalnych materiałów ikonograficznych

[4] Polska-org.pl — materiały fotograficzne dot. wrocławskich tramwajów i urzędów pocztowych.

[5] Zbiory własne autora.

Opracował: ARTUR MARSY

WYDAWNICTWA

DATOWNIKI POCZTOWE

Projekt: Rafał Wincewicz

Projekt: Rafał Wincewicz

Projekt: Ośrodek „Pamięć i Przyszłość"

STEMPEL DODATKOWY POCZTY SPECJALNEJ

Projekt: Rafał Wincewicz

KARTKI POCZTOWE

Projekt: Rafał Wincewicz

Projekt: Rafał Wincewicz

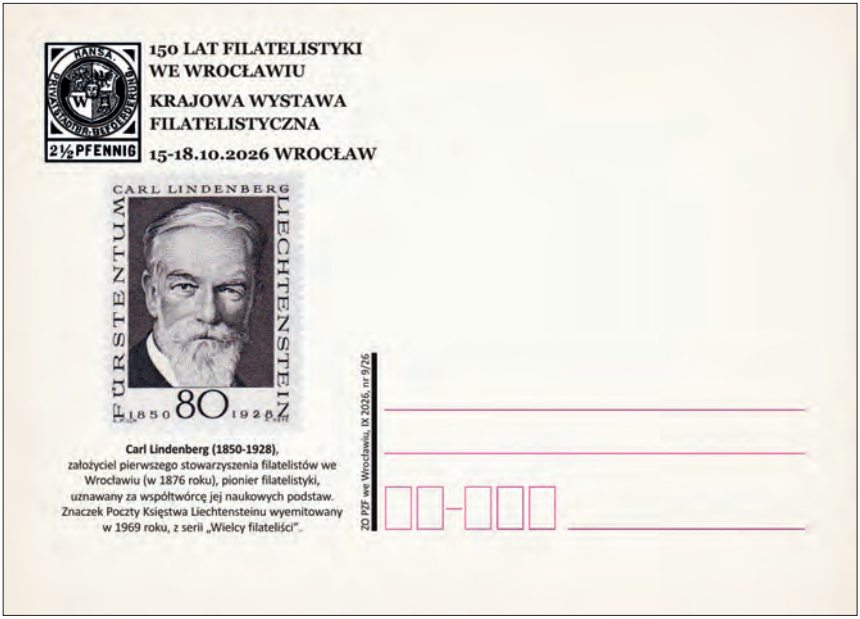

Projekt: Rafał Wincewicz

Projekt: Rafał Wincewicz

Projekt: Joanna Włoszczyńska

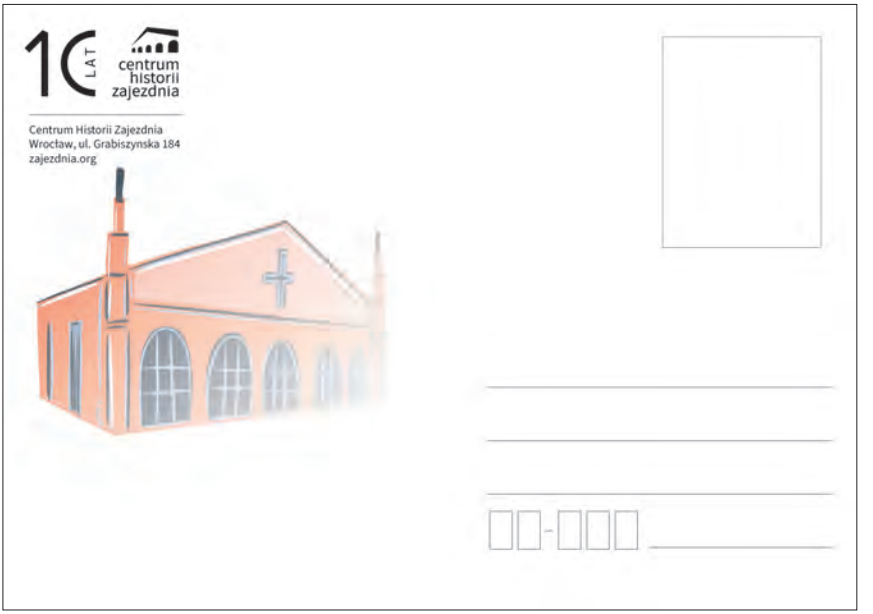

WIDOKÓWKI

Projekt: Małgorzata Hołowaty we współpracy z RunKate i odrobiną AI

Projekt: RunKate

ARKUSIKI W USŁUDZE „MójZnaczek”

Projekt: Rafał Wincewicz

Projekt: Rafał Wincewicz

Projekt: Joanna Włoszczyńska

MEDAL

Projekt: Rafał Wincewicz

BILET OKOLICZNOŚCIOWY

dla uczestników przejazdu zabytkowym autobusem

Projekt: Rafał Wincewicz

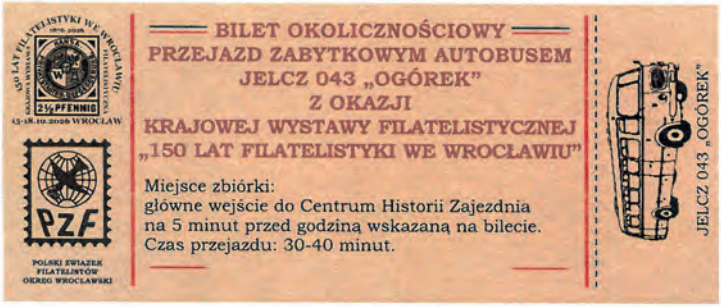

Znaczkowapasja

Od dziecka interesuję się filatelistyką. Od lutego 2018 roku prowadzę jednoosobową firmę filatelistyczną Znaczkowapasja Stanisław Glina. Oferuję duży wybór walorów filatelistycznych z zakresu polskiej filatelistyki: znaczków, całostek, kopert FDC, klaserów jubileuszowych itp.

Zapraszam do bezpośrednich zakupów w mojej firmie Znaczkowapasja, poprzez zamówienia:

Z filatelistycznym pozdrowieniem,
Stanisław Glina, Znaczkowapasja

WYSTAWA „WROCŁAW 1945–2016”

Centrum Historii Zajezdnia
Wrocław, ul. Grabiszyńska 184
zajezdnia.org

Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”, prowadzący Centrum Historii Zajezdnia, jest samorządową instytucją kultury Miasta Wrocław współprowadzoną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Od roku 2023 jest instytucją naukową.

centrum historii zajezdnia

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Wrocław miasto spotkań

FISCHER®
WSZYSTKO DLA KOLEKCJONERÓW

Z myślą o tym, co cenne

DLA WSZYSTKICH KOLEKCJONERÓW.

Odkryj katalogi, klasery, albumy, system przechowywania OPTIMUM i akcesoria dedykowane do **Twoich** zbiorów.

Dla kolekcji, w których każdy detal i bezpieczeństwo ma znaczenie.

Poznaj naszą ofertę.

Odwiedź nasz sklep online

efischer.pl

fischer@fischer.pl

+48 501 393 703